

Vergaderjaar 2024–2025

23 645

Openbaar vervoer

Nr. 830

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 oktober 2024

Goede bereikbaarheid van de Waddeneilanden is een basisvoorziening voor bewoners en bezoekers van de eilanden. Voor het personenvervoer tussen het vasteland en de Friese Waddeneilanden heeft het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (hierna: IenW) vervoerconcessies verleend. De huidige concessies lopen af in 2029. IenW treft momenteel voorbereidingen om ook in de periode vanaf 2029 een goede bereikbaarheid van de Friese Waddeneilanden te garanderen. Op 20 december jl. is de Kamer voor het laatst schriftelijk geïnformeerd over de voortgang.¹ In die brief is aangegeven dat er een marktanalyse is uitgevoerd, om te bepalen wat marktpartijen met en zonder concessie kunnen bieden. Uit die marktanalyse is gebleken dat concessieverlening voor de Friese Waddenveren nodig is, onder meer omdat het aanbod vanuit de vrije markt naar verwachting kwalitatief en kwantitatief onvoldoende zal zijn en omdat sturing op het aanbod, tarieven en inspraak van overheden en consumentenorganisaties in een vrije marktsituatie niet gegarandeerd is. Op basis van de conclusies van de marktanalyse is besloten voor de Friese Waddenveren vanaf april 2029 opnieuw een of meerdere concessies te verlenen.

Start concessieverlening

IenW heeft het voornemen om, net als in de huidige situatie, twee concessies voor de Friese Waddenveren vanaf 2029 te verlenen: de verbindingen van en naar Vlieland en Terschelling in een vervoersconcessie Waddenveren West en de verbindingen van en naar Ameland en Schiermonnikoog in een vervoersconcessie Waddenveren Oost. De concessieverlening gaat in een aantal stappen:

- een Nota van Uitgangspunten (hierna: NvU) waarin de beleidsdoelen van de nieuwe concessies worden uitgewerkt en uitgangspunten worden geschetst voor het verdere concessieverleningsproces;

¹ Kamerstukken II 2023–24, 23 645, nr. 815.

- een Programma van Eisen (hierna: PvE) waarin de NvU wordt vertaald in concrete vervoerseisen, bijvoorbeeld op het gebied van de dienstregeling, kwaliteit en tarieven; en
- de totstandkoming van de uiteindelijke concessies na de aanbestedingsprocedure.

In het voorjaar van 2024 heeft lenW een concept NvU voor de nieuwe concessies opgesteld. Deze concept NvU heeft van 5 maart tot en met 27 mei 2024 opengestaan voor consultatie. Deze consultatieperiode is op verzoek van de Kamer met twee weken verlengd. In totaal zijn 151 consultatiereacties binnengekomen. Daarnaast heeft lenW op verzoek negen adviesbrieven ontvangen van betrokken gemeenten, provincies, consumentenorganisaties en het Omgevingsberaad Waddengebied. lenW is dankbaar voor de binnengekomen reacties, omdat deze een goed inzicht bieden in wat voor de betrokken stakeholders van belang is en de NvU versterken. In de afgelopen periode zijn de consultatiereacties in de NvU verwerkt. Daarnaast is een reactienota opgesteld, waarin op hoofdlijnen wordt ingegaan op de consultatiereacties en de wijze waarop deze in de NvU een plek hebben gekregen. Beide stukken worden met deze brief aan de Kamer aangeboden. Hieronder wordt een aantal belangrijke aandachtspunten uit beide stukken kort toegelicht. Tot slot worden de vervolgstappen geschetst.

Aandachtspunten in de Nota van Uitgangspunten en reactienota

Levensaderfunctie

Vrijwel alle consultatiereacties wijzen op het grote belang van de veerverbindingen voor de leefbaarheid van de Waddeneilanden. De veerverbindingen worden meermaals de levensader van de eilanden genoemd. De eilandbewoners zijn ervan afhankelijk voor het ontmoeten van familie en vrienden, voor het bereiken van belangrijke voorzieningen op het vasteland (zoals ziekenhuizen) en voor de aanvoer van levensmiddelen. lenW erkent dit belang en heeft in reactie op de consultatie de aspecten bereikbaarheid, levensaderfunctie en leefbaarheid expliciet in de NvU benoemd. Ook is nu in de NvU opgenomen dat in het PvE een minimale dienstregeling zal worden uitgewerkt die recht doet aan de levensaderfunctie die de veerverbindingen voor de Waddeneilanden hebben.

Rechten voor eilandbewoners

In het verlengde van het bovenstaande hebben veel respondenten gevraagd om in de NvU de rechten voor eilandbewoners te expliciteren ten opzichte van overige reizigers die van de veerverbindingen gebruik maken. Twee thema's worden in dit verband genoemd: voorrang op de overtocht en extra tariefkorting. In de concept NvU kwamen deze thema's nog onvoldoende aan bod. Daarom is de NvU hierop aangepast. Als het gaat om voorrang op de overtocht wil lenW tot een bepaald tijdstip voor de afvaart een aantal autoplekken gereserveerd houden voor eilandbewoners. Als het gaat om extra tariefkorting is in de NvU vastgelegd dat eilandbewoners een aanvullende korting moeten krijgen, bovenop de reeds bestaande korting voor frequente reizigers. Beide thema's zullen in het PvE nader worden uitgewerkt.

Budgetneutraliteit

Veel respondenten hebben gevraagd om budgetneutraliteit als uitgangspunt los te laten. Budgetneutraliteit betekent dat de nieuwe concessies inpasbaar zijn binnen de huidige financiële kaders op de begroting. Op dit moment wordt er voor de twee concessies geen

subsidie beschikbaar gesteld. Verschillende stakeholders hebben gevraagd om dat voor de nieuwe concessies wel te doen, bijvoorbeeld om de tarieven te verlagen. Daartoe is echter geen financiële ruimte op de begroting. IenW kan budgetneutraliteit dus niet als uitgangspunt loslaten.

Inspraak van betrokken stakeholders

Veel respondenten willen dat provincies, gemeenten, consumentenorganisaties en inwoners beter worden betrokken, zowel gedurende de looptijd van de nieuwe concessies als bij het verdere concessieverleningsproces. Op beide punten is de NvU aangescherpt. Inspraak gedurende de looptijd van de concessies vindt in de huidige concessies plaats met een adviesrecht van decentrale overheden en consumentenorganisaties op het jaarlijkse vervoerplan dat de rederijen maken. In dat vervoerplan wordt bijvoorbeeld de dienstregeling uitgewerkt. In lijn met de wens van de stakeholders zal IenW het *comply or explain*-principe van het huidige vervoerplanproces handhaven. Dit betekent dat de rederij de aanbevelingen alleen naast zich neer kan leggen als dit kan worden onderbouwd. Daarnaast zal IenW onderzoeken of dit kan worden aangevuld met een adviesrol richting het ministerie. Tot slot zal IenW met de gemeenten en consumentenorganisaties bekijken hoe de gemeenteraden en de achterban van de consumentenorganisaties beter kunnen worden betrokken bij het jaarlijkse vervoerplanproces.

In reactie op de consultatie wil IenW meer regionale en lokale inspraak in het verdere concessieverleningsproces mogelijk maken. In aanloop naar de aanbestedingsprocedure zal (net als bij de totstandkoming van de NvU) een openbare consultatie gehouden worden over het concept PvE en zullen er informatiebijeenkomsten op de Waddeneilanden worden georganiseerd, om de eilandbewoners te informeren en vragen te beantwoorden. Het bestaande participatieplan² wordt momenteel in overleg met de eilandgemeenten geactualiseerd en zal daarna openbaar worden gemaakt.

Raakvlak MIRT-verkenning Bereikbaarheid Ameland

Veel consultatiereacties gaan in op de vaargeul tussen Holwert en Ameland en de MIRT-verkenning bereikbaarheid Ameland waarvoor IenW voorbereidingen heeft getroffen. Op dit moment is er nog geen startbeslissing genomen over de MIRT-verkenning. Na een besluit van de Minister over de startbeslissing zal de Kamer spoedig geïnformeerd worden.

Vervolgproces

In de komende periode gaat IenW aan de slag met het vertalen van de NvU in concrete vervoerseisen voor het PvE. De planning is om een concept PvE begin 2025 af te ronden en deze in het tweede kwartaal van 2025 te consulteren. Het PvE zal met de Kamer worden gedeeld nadat de consultatie is afgerond en de binnengekomen reacties zijn verwerkt. Vervolgens zal de formele aanbesteding starten en zal worden toegewerkt naar de uiteindelijke concessieteksten. Gunning van de nieuwe concessies is voorzien in de tweede helft van 2026. Vanzelfsprekend is er de mogelijkheid en bereidheid om over de NvU en het verdere concessieverleningsproces met de Kamer in gesprek te gaan.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
Ch.A. Jansen

² Zie www.platformparticipatie.nl/friesewaddenveren.